

PIAȚA DE ENERGIE DIN ROMÂNIA ÎN CONTEXTUL PIEȚEI UNICE EUROPENE

MIGA-PAPADOPOLO Mioara, CERNAT Marian
C.N.T.E.E. Transelectrica S.A.

Rezumat – Industria energetică este caracterizată de o serie de particularități, cum ar fi monopolul natural al rețelelor de transport și distribuție, rolul esențial al energiei electrice pentru comunitate, caracterul strategic al acestui sector și altele. Pentru a elimina controlul centralizat asupra sectorului energetic, Uniunea Europeană (UE) a luat o serie de măsuri privind separarea activităților din domeniu, dezvoltarea concurenței, posibilitatea de a contracta energia pe piața liberalizată la tarife competitive, accesul garantat la rețea etc.

Pentru a beneficia de avantajele mediului concurențial, în acord cu reglementările UE, România a liberalizat treptat piața energiei electrice, ajungându-se în prezent la un grad de liberalizare de 100 %, în sensul că toți consumatorii au dreptul de a-și achiziționa energia de pe piața liberă. Structura de piață creată se bazează pe transparența, competiția și tratamentul nediscriminatoriu al participanților. Un element important al funcționării pieței liberalizate îl constituie crearea Autorității Naționale de Reglementare în domeniul Energiei (ANRE), autoritate echidistantă și independentă.

Cuvinte cheie – piață, concurență, transparență, siguranță

ROMANIAN ENERGY MARKET IN CONTEXT OF EUROPEAN SINGLE MARKET

MIGA-PAPADOPOLO Mioara, CERNAT Marian
C.N.T.E.E. Transelectrica S.A.

Abstract. The energy industry is characterized by several features, such as natural monopoly of transport and distribution networks, essential role of power for community, the strategic nature of this sector and others. To remove centralized control over the energy sector, the European Union (EU) has taken a series of measures on unbundling in the field, increasing competition, the possibility of contracting the liberalized energy market at competitive rates, guaranteed access to the grid etc.

To take advantage of the competitive environment, in accordance with EU regulations, Romania gradually liberalized electricity market, currently reaching a degree of liberalization of 100%, meaning that consumers have the right to acquire energy the open market. Market structure created is based on transparency, competition and non-discriminatory treatment of participants. An important element of the functioning of the liberalized market is the creation of the National Regulatory Authority for Energy (ANRE), equidistant and independent authority.

Keywords – market, competition, transparency, safety

РУМЫНСКИЙ РЫНОК ЭЛЕКТРОЭНЕРГИИ В КОНТЕКСТЕ ЕДИННОГО ЕВРОПЕЙСКОГО РЫНКА

Мига-Пападол Миоара, Чернат Мариан
C.N.T.E.E. Transelectrica S.A.

Реферат – Энергетическая промышленность характеризуется рядом особенностей как естественный монополизм транспортных и распределительных сетей, важная роль электроэнергии для общества, стратегический характер этого сектора и др. Чтобы исключить централизованный контроль над энергетическим сектором, Европейский Союз (ЕС) принял ряд мер по разделению действий этой области, развитию конкурентоспособности, возможностью заключить контракт на поставку электроэнергии на открытом рынке по конкурентным ценам, гарантированному доступу к сетям. Чтобы пользоваться преимуществами конкурентной среды, согласно регламентирования ЕС, Румыния постепенно открыла рынок электроэнергии, достигая на данном моменте 100% уровень открытия, в том смысле, что все потребители имеют право покупать энергию на открытом рынке. Созданная рыночная структура основывается на прозрачности, конкуренцию и недискриминирующий подход участников. Важный элемент функционирования открытого рынка составляет создание Национального Органа (Агентства) по Регламентированию в области Энергетики (НАРЭ), которая является независимой и объективной

Ключевые слова – рынок, конкуренция, прозрачность, Безопасность

1. INTRODUCERE

Industria energetica este caracterizata de o serie de particularități, cum ar fi: monopolul natural al activităților

de transport și distribuție, rolul esențial al energiei electrice pentru comunitate precum și caracterul strategic al sectorului energetic. Ca o consecință, toate guvernele naționale au considerat normală implicarea lor totală în

acest sector. Aceasta organizare monopolista presupune controlul centralizat asupra producției, transportului, distribuției și furnizării energiei electrice. Acest tip de organizare presupune ca drepturile de a construi și opera în sectorul energetic sunt fie ale statului, fie sunt concesionate de acesta, lipsa oricărei forme de concurență, reglementări cu un grad ridicat de detaliere, operare integrată pe verticală și tarife bazate pe costuri de producție.

La începutul anilor '90, UE a demarat o serie de acțiuni, urmărind separarea activităților din domeniul energiei pentru a permite apariția concurenței, libertatea de a investi în activități concurențiale, libertatea de a contracta la tarife competitive energia, accesul la rețea, supravegherea sistemului de către reglementatori independenți și nu de guvern și adaptarea la progresul în domeniul tehnologiei informației.

Politica energetică a UE urmărește constant asigurarea accesului la sursele de energie la prețuri rezonabile și stabile, menținerea competitivității industriei din cadrul comunitar, garantarea siguranței aprovizionării cu energie a tuturor cetățenilor, promovarea criteriului de sustenabilitate în domeniul producției, transportului, distribuției, stocării și consumului de energie.

În perioada 1996 – 2009 UE a adoptat 3 pachete legislative, axate pe accesul la piață, transparență și reglementare, protecția consumatorului, dezvoltarea interconexiunilor, niveluri adecvate de aprovizionare. Aceste acte legislative urmăresc armonizarea și liberalizarea pieței interne europene de energie, accesul furnizorilor de gaze și de energie electrică la piețele statelor membre, libertatea consumatorilor de a-și alege furnizorul.

Primul pachet legislativ, cuprinde “Directiva 96/92 a Comisiei Europene (CE) privind normele comune pentru piața internă de energie electrică”.

Al doilea pachet legislativ, cuprinde:

- Directiva 2003/54/CE care stabilește: norme comune pentru producerea, transportul și distribuția energiei electrice, criteriile și procedurile aplicabile pentru cererile de ofertă, acordarea autorizațiilor, exploatarea rețelelor, solicită întreprinderilor de energie electrică să aibă conturi separate în evidențele contabile pentru fiecare dintre activitățile de transport și de distribuție, în vederea evitării discriminărilor, a subvențiilor încrucișate și a denaturării concurenței.
- Regulamentul 1228/2003/CE care stabilește norme pentru schimburile transfrontaliere de energie.

Al treilea pachet legislativ, include:

- Regulamentul CE nr. 713/2009, de instituire a Agenției pentru Cooperarea Autorităților de Reglementare din Domeniul Energiei (ACER).
- Regulamentul CE nr.714/2009, privind condițiile de acces la rețea pentru schimburile transfrontaliere de energie electrică (abrogă Regulamentul CE nr. 1228/2003).
- Directiva 2009/72/CE, privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice, (aboga Directiva 2003/54/CE).

2. STADIUL ACTUAL AL IMPLEMENTĂRII REGLEMENTĂRIILOR LA NIVELUL UE

Regulamentele cuprinse în pachetele legislative se aplică în cadrul comunitar din 03 martie 2011. ACER și ENTSO-e sunt operaționale și au început să lucreze la elaborarea unor norme tehnice comune la nivelul UE, iar statele membre fac progrese constante în transpunerea directivelor. Deși nu a fost făcută încă nicio notificare de transpunere completă a măsurilor, mai multe state membre se află în faza finală a procesului. Există o coordonare strânsă între autoritățile naționale și serviciile CE cu scopul de a asigura transpunerea corectă a directivelor.

3. STADIUL ACTUAL AL CADRULUI LEGISLATIV ÎN ROMÂNIA

Parlamentul a aprobat în 2012 legea care prevede liberalizarea pieței de energie și transpune în legislația națională prevederile Directivei Europene 72/2009, precum și legea de organizare și funcționare a ANRE.

Principalele cinci elemente cuprinse în aceste legi sunt:

- *alegerea organizării și funcționării OTS* după modelul “operator de sistem independent” (ISO);
- *renunțarea la tarifele reglementate pentru consumatorii finali*, care presupune eliminarea treptată a prețurilor reglementate, începând de la 1 septembrie 2012 pentru consumatorii non-casnici, respectiv de la 1 iulie 2013 pentru consumatorii casnici.
- *independența ANRE*. Legea prevede subordonarea ANRE parlamentului și nu guvernului, asigurându-se astfel independența instituției. ANRE va fi o instituție extrabugetară, finanțată integral din venituri proprii;
- *protecția consumatorilor de energie electrică*;
- *siguranța alimentării cu energie electrică*.

4. REALIZARI

4.1 Realizari pe piața internă de energie

Piața energiei electrice este un concept economic care exprimă totalitatea tranzacțiilor de vânzare – cumpărare perfectate într-un spațiu geografic determinat. Ea are ca funcție principală corelarea producției cu consumul, la prețuri competitive stabilite în funcție de cerere și oferta.

România și-a asumat decizia de a liberaliza piața energiei electrice, considerând că siguranța funcționării sistemului energetic și implicit siguranța alimentării consumatorilor va crește odată cu dezvoltarea unei piețe coerente, în care participanții să poată beneficia de avantajele mediului concurențial.

Piața românească de energie a intrat într-o transformare profundă care continuă și astăzi, întregul proces derulându-se pe următoarele coordonate principale:

- Crearea unei piețe a energiei electrice bazată pe principiile competiției, transparenței, nediscriminării și obiectivității;
- Crearea și funcționare la parametri ridicați a ANRE;
- Introducerea competiției în producerea și furnizarea energiei electrice;
- Introducerea unui sistem de autorizare și licențiere a noilor participanți la piața de energie electrică;

- Garantarea accesului liber, în limita condițiilor tehnice, al terților la rețelele electrice.

Integrarea pieței de energie electrică din România în piața unică europeană a determinat o serie de măsuri care au condus la formarea Pieței Centralizate a Contractelor Bilaterale, a Pieței pentru Ziua Următoare, a Pieței Intra-zilnice și a Pieței de Echilibrare în timp real. Suplimentar față de aceste piețe de energie electrică s-au creat și funcționează Piața Serviciilor Tehnologice de Sistem, Piața de Alocare a Capacităților pe liniile de interconexiune și Piața Certificatelor Verzi. De asemenea, o perioadă de timp, a funcționat și o Piața de Capacități menită să asigure disponibilitatea unor grupuri generatoare folosite numai în situații deosebite în SEN.

a. Piața centralizată a contractelor bilaterale (PCCB)

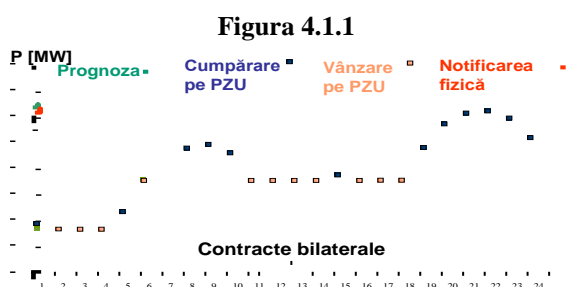
Este o piață voluntară, organizată și administrată de către Operatorul Comercial al Pieței de energie electrică (OPCOM), care are următoarele caracteristici:

- Identitatea și intenția de ofertare a participanților la piață este cunoscută de către întreg mediul de afaceri.
- Ofertele nu sunt standardizate din punctul de vedere al cantităților ofertate, perioadelor și termenelor de livrare, dar sunt pentru perioade de livrare de cel puțin o lună;
- Piața este deschisă participării titularilor de licență care se înscriu și respectă Convenția de participare la PCCB;
- Participarea la sesiunile de tranzacționare este condiționată de constituirea garanțiilor financiare;
- După deschiderea ofertelor transmise ca răspuns la ofertele publicate, lista ofertanților este publică.

b. Piața pentru Ziua Următoare (PZU)

PZU creează un cadru centralizat pentru vânzarea și cumpărarea energiei electrice de către participanții la piața angro, în condiții de concurență, transparență și nediscriminare. PZU este foarte importantă pentru reducerea prețurilor de tranzacționare a energiei electrice și pentru stabilirea prețurilor de referință pentru alte tranzacții din piața angro.

Participarea la această piață este voluntară și este permisă tuturor Titularilor de licență înregistrați ca Participanți la PZU. Ofera posibilitatea de a realiza orar, pentru ziua de livrare, echilibrul între portofoliul de contracte bilaterale, prognoza de consum și disponibilitatea tehnică a unităților de producere. Surplusul sau deficitul de energie electrică activă se poate echilibra prin vânzarea sau cumpărarea acesteia pe PZU (figura 4.1.1). Regulile acestei piețe sunt prevăzute Codul Comercial al Pieței Anglo de Energie Electrică [1].

Participanții la PZU obțin informațiile referitoare la propriile tranzacții încheiate pe această piață prin accesarea Sistemului Informatic de Tranzacționare. Pe baza confirmării tranzacțiilor corespunzătoare unei zile de tranzacționare, OPCOM va stabili Notificările Fizice corespunzătoare tranzacțiilor pe PZU, pe care le pune la dispoziția OTS și Părților Responsabile cu Echilibrarea (PRE) la care sunt înregistrați Participanții la PZU.

c. Piața intra-zilnică (PI)

PI este o componentă a pieței angro de energie electrică pe care se realizează tranzacții orare ferme cu energie electrică activă cu livrare în ziua următoare zilei de tranzacționare.

Regulile PI sunt prevăzute în Regulamentul de organizare și funcționare a PI de energie electrică, aprobat prin Ordinul președintelui ANRE nr. 32/30.06.2011 [2] și în procedurile specifice.

PI este voluntară și pune la dispoziția Participanților un instrument suplimentar funcțional pentru a realiza orar, pentru ziua de livrare, ajustarea portofoliului propriu de contracte în vederea atingerii echilibrului între portofoliul de contracte bilaterale, prognoza de consum și disponibilitatea tehnică a unităților de producere. Surplusul sau deficitul de energie electrică activă se poate echilibra prin vânzarea sau cumpărarea acesteia pe PI.

În prezent se fac eforturi pentru trecerea la etapa următoare, cu două sesiuni de tranzacționare.

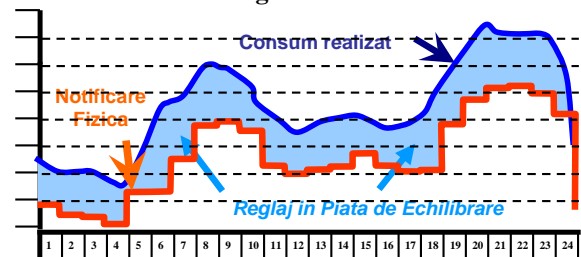
d. Piața de Echilibrare (PE)

Piața de echilibrare permite echilibrarea balanței producție-consum în timp real, utilizând resurse oferite într-un sistem concurențial (figura 4.1.2). De asemenea, piața de echilibrare garantează realizarea integrală a obligațiilor contractuale asumate de participanții la piața de energie.

PE trebuie să asigure OTS cu oferte suficiente pentru reglajul permanent al producției, în funcție de consum și pentru managementul congestiilor. Este obligatorie, în sensul că producătorii trebuie să ofere pentru încărcare întreaga putere rămasă disponibilă (neangajată prin contracte bilaterale și obligații pe PZU) iar pentru descărcare întreaga putere angajată anterior.

Administratorul PE este OTS. Operarea se face de către Operatorul Pieței de Echilibrare (OPE) și dispecerul DEC. Participanții la PE sunt producătorii licențiați care exploatează unități dispecerizabile, producătorii calificați pentru serviciile de sistem tehnologic, consumatorii licențiați care dispun de sarcini dispecerizabile.

Figura 4.1.2

4.2. Realizări și obiective privind deschiderea piețelor de energie

În prezent, România realizează alocarea capacităților de transfer pe liniile de interconexiune în regim bilateral centralizat cu Bulgaria și Ungaria.

Pe granița cu Serbia sunt organizate doar licitații pe termen lung (anuale și lunare), pe principiul 50% / 50%. Pentru alocarea bilateral coordonată practică cu Bulgaria și Ungaria se aplică principiul rotației în sensul că, an de an, partenerii schimbă obligațiile de alocare (de exemplu într-un an un partener alocă anual și lunar, iar celălalt partener – zilnic și intra-zilnic, iar în anul următor se face rocada).

De asemenea Transelectrica participă la proiectul de organizare a CAO (Biroul de Alocare Coordonată a capacităților de interconexiune), care urmărește armonizarea managementului congestiilor pe liniile de interconexiune și optimizarea alocării de capacitate în zona Europei de Sud-Est.

Obiectivele urmărite în continuare sunt deschiderea către o piață regională, ca etapă intermediară pentru piața unică europeană, prin cuplarea pieței românești cu piața cuplata deja între Cehia, Slovacia și Ungaria, precum și cu piața din Bulgaria.

5. CONCLUZII

Ca urmare a măsurilor legislative luate în cadrul Uniunii Europene pentru dezvoltarea unei piețe unice de energie, piața românească de profil a intrat într-o transformare profundă. Au fost create mai multe piețe pentru tranzacționarea energiei în condiții de concurență și în mod transparent. Dintre acestea, PI este în stadiul

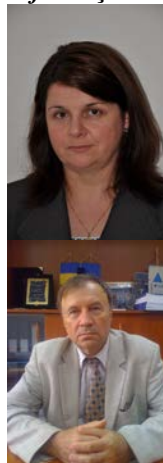
incipient, cu o singură sesiune de tranzacționare în ziua anterioară celei de livrare, în viitor urmând a avea loc până la 24 de sesiuni în cursul zilei de livrare. Pe granițe, capacitatea se alocă bilateral coordonată, în perspectiva tinzându-se către alocarea coordonată a capacităților în întreaga regiune Sud-Est europeană.

Procesul de deschidere continuă și în prezent, prin acțiunile de cuplare a pieței românești cu piețele vecine și de participare la alocarea coordonată a capacităților de interconexiune.

BIBLIOGRAFIE

- [1] Ordinul ANRE nr.25/2004, care aprobă Codul Comercial al Pieței Anglo de Energie Electrică.
- [2] Ordinul președintelui ANRE nr. 32/30.06.2011, care aprobă Regulamentul de organizare și funcționare a Pieței Intra-zilnice de energie electrică

Informație autori

Mioara MIGA-PAPADOPOL, Manager energetic Prognoza și Managementul Congestiilor, Transelectrica –Dispecerul Energetic National

Marian CERNAT, Director Direcție Operativă, Transelectrica –Dispecerul Energetic National